

уторником, четвртком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 круна

Прегилату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. Богословије

НЕЦЛАЂЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Клежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 10 ПР. ДИП.

УРЕДНИК: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. ДИП.

ОЈ, ОБЛАЦИ!...

Ој, облаци, куд хитате,
Облазите л' свет?
Стер'те крила преко неба
Дак вам био лет!
Мутна млада, журна преда,
Далек вам је шут;
Вистром водом оросите
Сваки људски пут.
Људске патње и вама су
Дотужале зар?
Па лијете торке сузе —
Црној земљи дар.
Лијте, лијте, непрестано, —
Плак'о бих и сам,
Ал' у груд'ма мојим букти
Осветнички плам.
Да осветим угнетене —
О, да л' могу кад?...
Ој, облаци журно, журно,
Куд вас гони над.

1896 г.

† К. Абрашевић.

ЖРТВА ЉУБАВИ

— Н О В Е Л А —

(НАСТАВАК)

— Е па добро, седи и слушај! Ја седох.
— Верина мајка, моја сестра, умрла је кад је њој било три године. Она је, јадница, и не памти. Њен је отац директор једног богатог акционарског друштва, али човек врло слаба карактера. Једва је сачекао годину дана па се опет ожени. Друга његова жена била је ванредно лепа,

али бесна и раскошна; друштва, балови, ручкови и шта ти ја знам, то су њена уживања; за кућу ни најмање није марила, па наравно, ни Веру није волела. Видећи то, узем Веру к себи. Маћеха је то једва дочекала да буде безбрижнија, а отац, и ако је волео дете, уступио је, налазећи се под утицајем младе и лепе жене, а можда бац због тога је и уступио што је био сигуран да ћу је ја очувати и одгајити. Елем, како му драго, тек ти ја Веру узем. Од тада и ја сам знала зашто живим, јер сам осамљена; чувала сам је као зеницу. Ја сам је и одгајила и васпитала. По кад-кад одлазила је оцу. Отац је јако волео и мазио, и она је оца волела а маћехе се клонила, ма да је ова увек била љубазна према њој, шта више старала се да је за се придобије. Волећи жену и плашећи се ње, он је као и сви слаби људи трошио немилосрдно само да задовољи раскош и прохтеве своје жене. Трошећи тако, он је потрошио све што је имао, па и Верино имање, а после, после је почео правити злоупотребе и трошити друштвени новац. Један од првих акционара, човек већ у годинама, једном приликом виде Веру, кад је последњи пут била, па му се, на њену несрећу, јако допадне. Знајући пак стање оца Вериног он му понуди да попуни дефицит, али да му да Веру иначе ће га упропастити.

— Ах, то је страшно!... То је нечувено!... Зар отац тако бестидно да прода своје рођено дете... Је л, тетка, да отац није пристао? живо упитах ја.

— Па... и јесте и није... бори се... страх га за живот, страх га од жене, а воли и дете! Ех, мој сине, дала би ја за Веру и последњу кап крви; ама ово, што имам, то је мало као кашља у мору... Ах, Веро, Веро!...

— Боже, зар не беше спаса!!

— Умври се, пробудиће се... А овамо кажеш да хоћеш да је штитиш!

— Надах се да брат неће дати, он је воли као зеницу, поче онет она.

— Па јест тетка, а ујак, брзо је прекинух ја. Ви кажете, да он воли Веру као зеницу.

— Јест, али исто тако мрзи оца, омрзнуо га је од оног дана када се по други пут оженио, а још више кад је дознао да је све проћердао па и Верино наследство, па сад неће да чује о њему. Али ипак још верује, да има толико карактера да жртвује себе за љубав и срећу свога детета. Он ће помоћи, то је ван сваке сумње; бојим се само да не буде доцкан; у осталом то је већ моја ствар, удесићу ја... Не брени, Бог је добар...

— Ах, тетка, спасите Веру! спасите нас!

— Хајд иди, видиш да сам спала с ногу, хоћу и ја да се одморим, па сутра порани... није још тако страшно; све је у Божјој руци...

— Лаку ноћ, рекох.

До мало пре, мишљах ја, лебдила је нада мном неизмерна срећа и блаженство. А сад? сад од једном бездан. Ти што си на небу, штићениче свију немоћних и слабих, заштити нас. Та пре ћу убити и себе и њу, него што ћу је видети у рукама тог гадног старца... Неће је ујак дати, та он ће заложити све за своју зеницу. Да, да, он је племенит човек, он ће нас спасти. Ах, Веро, да знаш како те неизмерно воли твој Влада; та нема те силе, која ће нас развојити; бићемо срећни у пркос небу и земљи!

И ако сам био уморан нисам могао да тренем, тек сам пред зору заспао...

Сутра дан, одмах после службе, већ сам био код њих. Вера ме је нестрпљиво очекивала; чак се љутила што тако дуго не долазим.

— Веро, јеси ли здрава? Како си спавала? запитах је, љубећи њену милу ручицу.

У њеним очима и на целом лицу огледала се срећа. Она се сва предала свом осећају.

— Ах, Владо, како сам срећна, да знаш како овде куца и показује руком на срце. Замисли, мили, сањала сам да смо ја и ти у неком вилистанском замку: безброј соба, огромне сале, свуда сјај и раскош; у бапти пуно цвећа и шаренила, огромна дрвета са широким, раклиастим гранама бацаху хладовите сенке; безброј извора и поточића роморе, милион тичица цвркућу и певају; као да је све то наше и ми заједно сретни и весели шетамо и уживамо.

— И биће тако, миље моје.

Прође још два, три дана и Вера сасвим оздрави. Ми смо били потпуно срећни. Пропланак нам је био омиљено место, ту смо седели, ћеретали и зидали куле по ваздуху: како ћу ја да свршим ђенералштабну академију; како ћемо живети у великој вароши, имати леп стан, лепо га наместити, али ту се обично споречкамо. Она хоће да намести гласовир или канабе у један ћошак а ја опет у други, па се тако занесемо као да смо већ у нашој кући па намештамо; онда се пренемо и смејемо се, смејемо као деца! После како ћемо да походимо позоришта и балове, она у светло-роза хаљини, па кад дођемо они ће сви

да питају која ли је ово лепотица? а неко ће да каже: то је г. Н. Н. Она се стидљиво и задовољно смешка. А ја ћу се поносити и у души мислити то је моја мила женица и само моја.

— Јест, јест, мили, само твоја и увек твоја... брзо додаје она.

Другом приликом дирам је само да изазовем сузу у њеним очима: како ћу ја да пођем у рат, па ће да ме ране, а она ће ме као милосрдна сестра неговати; или како ћу погинути а она се за другог удати а мене заборавити. Тад ми она брзо заклопи руком уста да не говорим више, и очима пуним суза гледа ме прекорно. А ја докопам њене ручице обаспем их пољупцима и молим за опроштај. Она се наједном разведри и на њеном милом лицу заигра божанствен осмејак, као оно, кад после буре зрак сунчани продре кроз тешку завесу облака па весело заигра по свежој, орошеној земљи.

Тога лета наш пук није ишао на дивизиско логориште, наш је логор био одмах ту, на пољани до касарне. Служба у логору, као што знате сами, врло је тешка: те гађања, те егзерцир, те ратне службе и ваздан којешта. У јутру пораниш па јуриш цео дан по пољу и сунцу. Уморан, прљав, знојав, сав у прабини, ал си ведар, радостан и гладан, чини ти се појешћеш читавог вола! Ни једне године није ми служба била тако лака и весела као те. Чим се сврши служба а ја хитам к њима на ручак, на касину сам заборавио; онако прљав и прашињав, само уз пут свратим у дућан, купим најбољег воћа и опет јурим.

Тетка и Вера чекају ме с нестрпљењем; на столу већ све спремно само се цакли од белоће и чистоће па вас чисто мами. Ево и супе од које се диже лака и миришљава пара па вам само дражи апетит.

За време ручка причам им јутрошње догађаје, задиркујем Веру и називам је мојим регрутом, шкартом, а после ручка опет летим на службу.

У пуку па и у вароши већ су сви знали да се ја и Вера волимо, да смо вереници, па су нам сви некако симпатисали; у осталом и ми нисмо тајили нашу љубав. Тетка, која је у почетку пратила сваки наш корак, дала нам је потпуну слободу, ма да је њено брижљиво око увек лебдило над нама.

Па и моји другови јако су пазили Веру; дешавало се да по који пут изађе ми у сусрет па дође до касарне, а ми онако цумле идемо после службе из логора, ко кући ко на чашу пива, па се сретнемо с њом. Другови чим је виде већ се спремају, да је што срдачније дочекају.

— Добар дан, госпођице Веро! и сви се дубоко клањају; понеки јој пружи букет пољског цвећа, што га је набрао радећи с четом у пољу; а једном приликом поручник Петар из превеликог

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

поштовања предаде јој зеца, што га је уватио у ратној служби.

— Знате ли, госпођице Веро, да кад вас еретнемо, нама се после по ваздан мили, једном рече неко.

И зацело њена душевна чистота, њена голу-бија невиност, и њен божанствени осмејак чудновато су утицали на моје другове. Они су је дубоко поштовали и клањали јој се као светињи; сваки је жудео да јој каже макар једну реч, да му се само осмене; били су према њој пажљиви, детињасто деликатни; сваки би се искрено радовао, кад би могао ма чим да је услужи или да јој учини по вољи. И сви су ми завидели и искрено се радовали мојој срећи.

Тако је то текло из дана у дан.

Сврши се логор, дође крај августа и већ се јесен примицаше. Наша је срећа сваким даном све више и више расла чиста и непомућена. Између нас је владала потпуна хармонија. Често се дешавало да смо једно исто мислили, једно исто осећали и једно исто желели. У својој срећи ми смо заборавили на оштрицу, што је висила над нама, што нам је сваког тренутка претила да поремети мир, срећу, да учини дармар у нашем животу. О томе смо у опште избегавали да говоримо, а ако смо понекад о томе и говорили, ми смо дубоко веровали да ће нас тетка и ујак спасти. Ја сам почео озбиљно да радим и да се спремам за академију. По неки пут донесем књиге код њих, она седи до мене па ради нешто или везе а ја учим, учим. У тренуцима одмора, ми смо понекад шетали а већином седели код куће свирали, читали а понајвише би се занели зидањем вавилонске куле о нашем будућем животу.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

* * *

*У скривитој луци чини је стај'о мали, —
Незнајућ' за буру и страшне таласе, —
У заклону своје лулушко се тихо,
И трајао туна многе леце часе.*

*Ал' поду'ну ветар са висова снежни,
И одкиде чамац од цветних обала, —
На учини бесној као листак лаки
Постао је сада он шрачка вала.*

1899.

Милутин.

Г Д Е П О М О Р А Н Ц Е З Р У

од
Н. А. Љејкина

(НАСТАВАК)

XLV

Око шест часова у вече указа се с десне стране жељезничког пута плаветна водена просторија, у недоглед. Приближаваше се Неапољу.

— Море! викну Глафира Семјоновна и пружи руке у правцу лазурнаме пространству.

На њену вику скочише из дремежа Николај Ивановић и Коњурун.

— Море? Где је море? пита Коњурун, а зева и протеже се.

— Па ето га.

— Фу, како је плаво! Мора бити да се баш за ово море и певала она песма: „Разигра се плаво море“

— Од куда ја знам, за које се море певала та песма!

— А је ли близу тај Неапољ?

— Кад смо изашли на море, онда значи да смо близу. Ја сам баш сад на карту гледала. Неапољ је на самој морској обали.

— Како на морској обали? Не рекосте ли мало пре, да је тамо она ватрена планина из које усијане главе излећу?

— Па зар ватрена гора не сме бити на морској обали?

— Та, оно... сме, али... рече Коњурун и настави зевање. — Видиш ти молим те, ко би рекао да је Неапољ на морској обали... ја сам све мислио да су ту брда, планине и више ништа! А како се звахе та огњевита планина?

— Везув.

— Везув, Везув. То ваља утубити. Јер кад станеш причати жени да си огњевиту планину видео, незгодно ће изгледати да не знаш како се она зове. — А зар баш сваки дан горе та планина и из ње главе излећу?

— Она горе од како је света и века, одговори Николај Ивановић. — Из историје се зна, да је та огњевита планина била и онда, кад ничега није било. То сам ја читао. Каже, кад бациш унутра јаје, с места га мораш вадити, већ је готово за јело.

— Фу, да грдне несреће! чуди се Коњурун. — Па то се и бифтек може ту испећи?

— Какав бифтек? прихвати Глафира Семјоновна. — Кад планина стане избацивати, затресе се сва земља и куће се поруше. Читави облаци ватре, дима, пепела и угљевља отуда излећу. А то се зове — лава.

— А да ли ћемо страдати ми, кад то буде избацивало?

— Ваља бити смотрен, па ако је велико избацивање — не прилазити близу. Ја слушам

само како говорите за јаје и бифтек, па се смејем... Видим да не знате, како је једном цео град испод Везува спаљен био. Посули угарци с Везува, па засули све улице и куће, а угарцима ударе читаве вруће главе и пепео. То је било давно. А град тај зове се Помпеја. Сад су га откопали и показују га свету. То је близу Неапоља. Сва којачко, ићићемо да и то видимо.

— Нек иде с милим Богом тај град! рече на то Коњурин и одмахну руком.

— Како: нек иде с милим Богом? Па људи управо за то и долазе у Неапољ, да виде Помпеју. Везув и Помпеја — ето то су места, ради којих свет највише врви овамо.

— А шта ћемо ако одједанпут почне избацити, па опет заспе тај град и нас у граду.

— Та, сад већ, јачачко, не бива великога избацивања. кад сви путници тамо иду и расматрају. То је било у давнини.

— Али ви рекосте, да и сад лете ватрене главе и угарци отуда.

— Лете, и у томе је, управо, сав интерес што лете; само не треба близу прилазити тамо где лети, кад будемо на Везуву.

— Не, Глаша, ја хоћу баш са везувскога угарка да запалим цигарету. Цигару ћу запалити и јаје ћу испећи, и однећу то јаје у Петроград, за доказ, да смо били на Везуву! рече Николај Иванович. — А понећу и углевља. Тамо су, веле, цела брда од углевља.

— Ех, ту би вредило самовар наставити, подвати Коњурин. — Тек, они сигрно немају самовара на Везуву, као што их немају нигде на страни, и чак не знају шта је то самовар.

— Знаш, знаш, али то је камени угаљ, а камени угаљ не вреди самовару. Везув се греје каменим угљем.

— Греје? иронично рече Глафира Семјоновна. — А ко ли га греје? Он сам букти од како је света и сваки час чини страшна разорвања. У Неапољу се сви препадну, кад он почне да гори јаче, него обично!

— Боје се, а неће да га угасе! додаје Коњурин. — Међутим, ви сами велите, да је тај Везув на морској обали. А кад је то, онда, зашто они не би сазвали пожарну чету, па напунили цеви, па онда удри оном водом унутра?

— Иване Кондратићу, шта ви говорите! Зар је то могућно?

— А зашто да није могућно? Голике километре подземних тунела праве за жељезнице, брда проваљују, са стене на стену мостове праве, а Везув залити да не могу? Чудна ми чуда сипати воду дан, два, недељу, месец — па залити то са свим. Најпосле, може се водовод са мора удецити, ради заливања. Странац, а да се не довије да огњевиту планину залије! То се бар не може замислити. Него, они просто неће то да учине. Ето, ви мало час рекосте, да овде долазе само ради тога Везува. Е, па зато они и неће

да га залију. Јер, кад га залијеш, шта се има ту гледати? И ко ће ти онда доћи? Овако, луда публика наваљује и долази да види чудо, а Талијани се ударају по трбуху и уживају.

— Оставите се празна разговора, шта вам је! одмахну руком Глафира Семјоновна.

— Не, не, ово је јачачко! Тачно као у апотеци. бранио се Коњурин. — Ови Талијани су свет сиромашан, а све је то сам самцит беспосличар, те играч, акробат, певач, мизикант или на свирали, или на гитару, — па се боје своје брдо да загасе. Опасно је... Али, што је њима до опасности кад трбух хоће хлеба и кад, поред странаца, људи могу бити сити?

Коњурин још једном зену, зажмури и стаде се погодније намештати у седишту.

— Зар опет да спавате? А, то неће бити! Ево нас у Неапољу кроз који час, ометала је Глафира намеру Ивана Кондратијевића.

— Зар смо тако близу? А ја сам хтео свој сан да довршим... Замислите какав сам сан имао отио, кад сте ме пробудили и викали за море! А пробудили сте ме на најинтереснијем месту... Седим ја као и видим да смо још једнако у Риму, и као пијем чај код папе римскога.

— Добро, да видимо шта ћете даље измислити.

— Не измишљам живота ми!... Као бајаги гостионичка соба, тако, знаш, чиста, где ми седимо; канаринка стоји у прозору, сто покривен црвеним чаршавом, па ту самовар... Ама, од почетка до краја, овако исто, као што беше у једног игумана из новгородске губерније, кад ме је пре некако звао на чај.

— А како ти можеш у сну видети папу, кад га на јави ниси видео! посумња Николај Иванович.

— Е, па шта ћеш му, у сну сам га видео. Ама, исти наш Никита Платинић, мењач, и онако исто разговоран... Па ме као запита: „једу ли се тамо код вас, у Петрограду, наши, талијански макарони?”

— Глупост! Од куд си ти могао говорити с њим, кад папа само талијански говори.

— Е баш си ти луд човек! Не вилиш ли ти, да је то у сну? А зар се мало што може човеку показати у сну?... Елем, он одлично говори са мном руски. Па се онда као наже овамо мени...

— Којешта! Баш не могу да слушам којекакве будалаштине! рече на то Глафира Семјоновна и окрете се прозору.

— Па се онда као наже овамо мени на уво, те се смеје и шапће: „премда — вели — Иване Кондратићу, не припада нама, по нашој талијанској вери, да пијемо вашу руску водку, опет би, ваљда, могли клепнути, овако у друштву, по једну чашицу“?

— Е, то је лаж, сушта лаж! Да папа с тобом вотку пије, то никако не могу веровати! узвикну Николај Иванович.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Али, то је у сну! Разумем — у сну. И тек што ми то рече, кад Глафира Семјоновна повика: „море!“ и ја се пробудих. Е, знаш, би ми много на жао! Да се нисам пробудио испио би с папом по чашу наше православне вотке.

— Не будали! Остави се глупа разговора!

— Истину ти кажем, море! Ево, готов сам да се закунем. И знаш што ми је најчудније? — што је тако јавно све било.

— Гледајте, гледајте! Ево Везува! виче Глафира Семјоновна, и руком показује кроз прозор. — Није ли бољи него ваш папа с вотком? Ах, каква је то дивота!

— Где је? Где је? повикаше људи као преплашени и такође погледаше кроз прозор.

Пред њима на плавом хоризонту, а при за ласку сунца, видео се у виолет боји раздвојени конус Везува. Као танка струка избијао је из кратера дим и правио на врху брда мален облачић.

— То ли је тај Везув? запита Коњурин, који је очекивао да види нешто са свим друго, него што је видео.

— Дабогме! Зар не видите како се дими? одговарала је Глафира Семјоновна.

— А где му је пламен? Где су му усијане главице?

— Боже мој, па зар се може на сунцу и на тако далеком растојању видети пламен и главице? То треба гледати изблиза и ноћу.

— Признајем да сам и сам уображавао себи Везув са свим друкчије, — рече Николај Ивановић.

— Па зар га ниси виђао на сликама? На сликама он је такав исти.

— Али, баш на сликама сам га и гледао, па је друкчији: види се пламен...

— Знам, али то је ноћу, то је ноћни изглед.

— Е, ја сам мислио да је ту што друго. А овакога Везува ја се ни мало не бојим. Ако је он и изблиза такав, онда ја идем с вама, куд год хоћете по њему. Нема ту ничега опаснога. Сулундар је то, сулундар, што се на крову дими, и ништа више! реши Коњурин цео разговор.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ДРУГИ

— RUDYARD KIPLING —

Давно је то било, у седамдесетим годинама, кад су родитељи мис Горијеву дали за пуковника Шпрајдерлинга. Он је био својих тридесет и пет година старији од ње; али пошто је имао двеста рупија месечне плате, примљен је врло радо за зета. Спадао је у ред добрих људи и кад би било хладно патио би од катара у

плућима. За време врућина био је склон капљи у мозгу, али од тога није умро.

Упамтите! ја нећу да Шпрајдерлинга кудим. Он је био добар муж и нерасположен би бивао само онда, кад је морао да због слабости остаје код куће. А то се дешавало сваког месеца по пет шест пута. У новчаним стварима показивао се према својој жени готово издашан, а то је код њега већ нешто значило. Али госпођа Шпрајдерлинг не беше срећна. Она се удала, док се још налазила с оне стране двадесетете и своје бедно мало срце била већ другом поклонила. Његово име већ сам заборавио, с тога ћу га назвати „други“. Он није имао ни имања ни повољних изгледа. Не беше ни леп и, ако се не варам, служио је при комесаријату. Али поред свега тога она га је искрено волела и између њих је постојала нека врста заручења, кад наиђе Шпрајдерлинг и објасни госпођи Гореј, да је вољаји узети њену кћер. Госпођа Гореј умела је да своју кћер плачем нагна, да испуни њену жељу. Кћи у том погледу није личила на своју мајку. Она не плакала никад. Па чак ни на дан своје свадбе.

„Други“ је мирно сносио свој губитак и премештен је на једну од најгорих станица. Можда га је тамо тешила клима. Ту је патио од грознице, а то га је, по свој прилици, чинило неосетљивим према другим боловима. Боловао је и од мане у срцу, у двојаком значају. Грозница је ту бољку још више увећавала.

Полазили су месеци. Госпођа Шпрајдерлинг је поболевала. Она није венула као каква јунакиња у роману; али свака бољка, која је походила станицу, навраћала је и код ње, од протесте грознице па на више. Она у опште није била особито лепа и болест ју је учинила ружном. То је чак тврдио Шпрајдерлинг. Он је веома присебно исказивао своје мишљење.

Кад је већ увенула, оставио је самој себи, а он се врати навикама свог момачког живота. Она би више пута усела на коња и усамљеним путем изјახала до сималске поште, а за тим се вратила. Седло јој је на коњу било страшно рђаво. Шпрајдерлинговој издашности беху већ ту код коња границе. Он би рекао, да је свако седло добро за женску, која је тако нервозна као госпођа Шпрајдерлинг. Никад није позивата на играчке, јер је играла врло рђаво... ретко јој је ко кад долазио у посету, јер је била јадна и досадна. Шпрајдерлинг би рекао, да је знао, да ће се после свадбе претворити у такво страшило, не би је никад узео. Он је имао обичај да увек присебно изказује своје мишљење, тај Шпрајдерлинг.

Једнога дана у августу отиде он из Симле к свом пуку. Она сад мало оживе, али поглед јој ипак не постаде јасан. У клубу дознадох случајно, да „други“ долази к нама, болан, врло болан, да се овде мало опорави. Грозница и мана срца готово су га сахранили. И она је то дознала, дознала је још, што мене није интересо-

вало да питам: кад ће он доћи. Мора бити да је писао неком, да јој јави. Месец дана пре свадбе видели су се.

Сад долази тужни део приче.

Позват на један састанак задржао сам се до неко доба у вече у хотелу Доведел. Госпођа Шпрајдерлинг ходала је цело после подне по киши тамо амо испред поште. Кад сам пошао друмом, прође поред мене једна тонга (мала кола); мој коњ ишао је кратким касом. Тамо пред поштом чекала је госпођа Шпрајдерлинг тонгу, покисла до коже. Ја наставих пут уз брдо као човек, кога се тонга ништа не тиче. Она се сад препаде и гласно узвикну. Ја се окренух и видех, према поштанском фењеру, како се госпођа Шпрајдерлинг беше попела на тонгу, која је тог часа припела. Кад сам се вратио она је већ лежала на улици у блату.

У задњем делу кола седео је „други“ — мртав. Са шешира и браде цурила је вода од пљуска. Брдовит пут од шездесет миља био је, мислим, нешто и сувише за његову бољку. Кочијаш рече: „Сахиб (господар) је умро на другој станици иза Солона. Ја сам га везао да не би спао и тако сам дошао до Симле. Хоће ли сахиб да ми да штогод бакшиша? Тај — он показа на „другог“ — ми је дао једну рупију. „Други“ је седео у колима насмешена лица, као да се радује што је тако припео у Симлу; госпођа Шпрајдерлинг је јецала у блату. Осем нас четворо нико није био у пошти а киша је лила као из кабла. Пре свега требало је госпођу Шпрајдерлинг одвести кући, затим побринути се, да њено име не дође у везу с том ствари. Дадох кочијашу пет рупија и он је одвезе до њене куће.

Лекару рекох, да је пала с коња, и он ми захвали што сам јој указао помоћ. Она не умре, људи Шпрајдерлингова кова узимају жене, које не умиру тако лако.

Никад не причаше она о свом једином састанку с „другим“ после свадбе.

И пошто је прошла грозница и капаљ, који беху последице оне вечери, не даде ми она никад ни једном речи или знаком на знање, да се сећа нашег сусрета пред поштом. Можда је била и заборавила.

Излазила је на коњу као и пре до поште и враћала се, на истом ужасно рђавом седлу. Тада би обично погледала низ друм, као да сваког тренутка некога очекује. После две године врати се она у свој завичај и умре, мислим у Бурнемуту.

У друштву официра повео би Шпрајдерлинг кад и кад реч о својој „сиротој, верној жени“. Он је увек полагао много на то, да искаже своје мишљење, тај Шпрајдерлинг!

СРПСКО НАРОДНО БЛАГО

Скупљање слика из српског језика

(наставак)

Каша к'о пас муву, каже се за онога, који изненада и ма како неспреман био уграби нешто чим му се прилика за то укаже. Видели сте како пас може лепо да лежи на каквој врућини (псећој врућини)? Мислио би човек ништа га не може покренути! Кад тако човек мисли није чудо што у тој заблуди и мува може да буде, те се навади, спокојно и безобразно, зујати око њега и узнемиравати га у његовом одмору. Али пас само пружи шију и — клоц! Тако пас ћани муву брзо и вешто кад му под „руку“ дође, а томе подобно чине и гдекоји људи, на зато за њих народ и употребљава ово поређење.

Тумара, ланда, к'о пас без гесе, каже се за оног који нема станка нити може где да се скраси. Каже се „веран к'о пас“ т. ј. пас се не одваја од свог господара; па кад га по несрећи изгуби, он се и сам тада изгуби и стане ићи насумце — жалост га је погледати. Тако исто човек, који се одулари и пође одједанпут сам, а научио је да га целог века неко други води.

Перја к'о бела ио пазару, каже се за неог који не зна куд ће пре и како ће пре да се нажива, кад осети да му се прилика указала. „Бела“ нањуши да ће на пазару, где свашта има, бити што и за њу, па за то и надигне реп и стане перјати не би ли ударила на оно што тражи. Не бежи од удараца не осврће се на пеовке и грдње, но само граби уздигнуте главе и истакнуте њушке, напред. То је слика оног створа, који је жељан нечег неодређеног, који *осећа* оно што тражи а *не зна* шта тражи.

(Наставаће се)

Spectator.

ШИРОЋАНКЕ

ПРИВЕЛЕЖНО : Мил. Ђ. Станојевић УЧИТЕЉ

(НАСТАВАК)

12

Белолика мома

Прочула се гора зеленика
По њу шета мома белолика;
Ал' је лепа, Бог да ју убије!
За њу се је зевња размирила:
Девет краља од девет крајина,
До два бана од Будима града.
Она кучка ни за једног неће.
Криво беше најетаријем брату,
Па си сестри потијом говори:
— Тако м' Бога, моја мила сестро!
„Да отидеш у тесле клисуре,
„Ту про'нде млади Србијанци,
„Ипроносе свакојака трга,
„Понајвише свилена гајтана,

„По гајтана свилене шамије,
 „По шамије свилене мараме,
 „У мараме скопска огледала
 „Па ти купуј, што је теби драго,
 „И избирај, што је теби мило.

13

Чубра

Пошла Чубра на воду,
 Са е две стовне зелене
 У срећу вој два Влаја,
 Па вој влашћи говоре,
 А нашинећи заносе:
 — Еј, ти Чубро, убава!
 „Да л' те мајћа удаје?
 — Удаје ме, удаје,
 „За два реда жутице,
 „И четврти дукате.

14

Танка Јека

Пренаса се танка Јека,
 Девет пута преко дела,
 А десети покрај мора.
 На обале момци седе,
 Момци седе, српски вреве:
 — Ал' је Јека за јелека,
 „Ал' је снага за вистана,
 „Ал' је грло за бисера,
 „Ал' су руће за седева,
 „Ал' су нође за папуче,
 „Ал' је глава за јастука,
 „Ал' су косе за мрсење,
 „Ал' је лице за љубење!...

15

Милица

Прочула се Милица
 Много, кажу, убава:
 У редове плетена,
 У дукате низана.
 Чак се чуло до цара
 Цар си посла улаци:
 — Врже да сте улаци
 „У момине дворове,
 „Ванете ју, вржите,
 „Врзану ју терајте
 „Да ју младу питамо:
 „Кој' вој плете радове
 „Кој' вој ниже дукате?
 Отидоше улаци,
 У момине дворове,
 Па ју младу ватише
 И руће јој врзаше,
 Па ју цару одводе.
 Цар ју младу запита,
 „Казуј, мори, девојко
 „Кој' ти плете редове,
 „Кој' ти ниже дукате?
 Девојка му казује:
 — Имам сестру постару,
 „Па ми сплета редове;
 „Имам брата помладог,
 „Он ми ниже дукате. (Наставиће се)

КЊИЖЕВНОСТ

Годишњица Николе Чушића Издаје његова задужбина. Књига XVIII. у Београду. Штампано у државној штампарији 1898 год. Цена 2 динара. 41 издање Чушићеве задужбине. Страна XVI + 326 средње осмице.

1899 година донела нам је XVIII. књигу „Годишњице Николе Чушића, а 41 издање ове задужбине. Ово је такође збирка од неколико чланака и чланчића уређених и удешених као и друге раније њене друге само с том разликом што је лањска била и богатија и обилатија радовима него ова. Можда би и ова достигла своју старију сеју да се у записницима одборским не налази овакво решење да је одбор одлучио: „да Годишњице од сада не буду веће од 20 штампаних табака“ (X страна ове књиге). Шта је руководило одбор поменуте задужбине да ово учини не види се јасно из записника. Чини се да је узрок што је Годишњици мала продајна цена.

У овој књизи „Годишњице“ налази се печатано 6 разних чланака:

1. од г. *М. Ђ. Милићевића* „Задружна кућа на селу“, од 1 до 53 стране.

2. белешке *Милоша Велимировића*, свештеника протског: „Васојевићи, Полимље Метохија“ од стр. 53—190.

3. *Миленка Вукићевића* „Школе и ширење писмености у држави Неманића“ од стр. 190—233.

4. *Андре Гасриловића* „Белешке о варијантима српских народних песама“, стр. 233—294.

5. *Драгутина С. Милутиновића* „Из Србијанке Симе Милутиновића „Благоразумија сила“, стр. 294—317 и најпосле

6. од *Момчила Иванића* „Некролог упокојеном члану одбора Светиславу Вуловићу“.

То је садржина овогодишње Чушићеве Годишњице. Да летимично прегледамо каква је садржина ове књиге Годишњице.

Чланак г. *М. Ђ. Милићевића*: „Задружна кућа на селу“. Овај чланак, као што вели сам г. писац потекао постицањем нашег чувеног правника г. В. Богишића, који га је поодавно подетицао да што више напише о правним обичајима у задружној кући у Србији. Сам чланак и није ништа друго до одговор г. Милићевића на постављена питања од г. Богишића. Како питања тако и одговори од необичнога су интереса за свакога, ко се занима правним питањима наше задруге и њених чланова. Своје одговоре г. Милићевић груписао је у неколико мањих целина удешених према самим питањима. Тако су те целине овако поређане.

1. *Домаћин*, дакле све оно што се тиче домаћина у задрузи.

2. *Кућани* — задружари и њихна права и дужности.

3. *Мајка* и њен правни положај у задрузи.

4. *Домаћица*, њен положај према мужу и другој чељади у кући.

5. *Жене у задрузи*, њин положај у кући, њихне дужности и права.

6. *Девојке у задрузи*, и најпосле

7. *Деца у задрузи*.

Као што се види све питања врло важна и кружна с правног гледишта. Као нам је што простор листа не допушта да пошире прикажемо сваки од поменутих поделака овога занимљивог чланка. Нама изгледа да је г. Милићевић на неким местима био врло кратак. Желимо да ова питања г. Богишића и ови одговори г. Милићевића покрену кога нашег озбиљног правника те да темељито проучи нашу задругу и њен значај. Особито њен историјски развој до најновијих дана, јер се нама

чини да је она последњи остатак од установа старе словенске организације крвнога сродства или гентилне организације.

Ко се год занима правним односима нашег народа, ми му озбиљно препоручујемо овај чланак г. Милићевића.

Од не мање су вредности и белешке г. Милоша Велимировића: Васојевићи, Полимље Метохија“.

У овом опису први пут се износи нешто детаљнији опис горе поменутих српских крајева, који су нешто због кршева својих а нешто и због Арнаута били неприступачни српским географима. Доста је само да то наговестим, па да се заинтересује сваки онај, који жели да позна српске земље. У овим белешкама има доста географске и етнографске грађе, само не знам у колико је она тачна. У овим белешкама прво се описује област око *Комова* а то је таман област која обухвата Васојевиће, Полимље и Метохију. За овим описују се воде које теку у разним правцима по горе поменутих крајевима. Тако су тамо описани извори Таре и извори Лима. За тим „Језера“ и „Блата“, па после „Минералне воде“. За овим долази опис „Поља или Равница“, опис „Шума“, опис „Рудишта“, где долазе и „остаци од старина“, „гробља“. Све ово од велике је занимљивости за свакога географа, па и другог читаоца. Али штета је што није уз ово приложена ма и најпростија карта, да би се читалац могао наћи. За овим долази чланак „Становништво и насеље“ горе поменутих крајева. Ту долазе поједина племена, распоред и места, где су поједина племена насељена. Поменута су и племена мухамеданска и православна. Затим деоба тих племена на браства, и браства на поједине породице, број села, која заузимају поједина племена, браства и породице. Ко хоће да проучава гентилну организацију код старих Срба, најбоље ће учинити да се упозна са овим племенима, јер ми се чини да је тамо у брдовитим крајевима заостао још примитиван српски живот у свом првобитном — племенском уређењу.

За овим долазе белешке о Плаву, Гусињу и Ругову. Овде се поменути крајеви Полимља. Ту су побројана села. За тим долази Злоречица, Шекулар, нахија беранска „Ас“, Полица, насеље Таре, Лијева Ријека, Брекут, Братоножић и Куча.

У VIII тачци долази опис „Ругова“, ту је описана Нећ и Ђаковица. Изнесено је и занимљиво предање о постанку Ђаковице, и најпосле опис Скадра. Под IX долази опис путова. Ту су поменути и стари путови. У тачци X долази опис еточарства, катуна и катуноског живота. И најпосле у чланку XI опис града *Плава*.

Све је ово врло важно за познавање оних крајева Србинове отаџбине, који су до сад најслабије познати како код нас тако и на страни.

Трећи је чланак, као што рекосмо Мил. Вукићевића: „Школе и ширење писмености у држави Немањића“. Овај је чланак подељен на два одељка. У првом се говори о школама старе византиске државе, а у другом опширнијем, о школама и ширењу писмености у држави старих Немањића. Како до сад на овом пољу нико није радио, то је овај чланак добра грађа за историју наших школа и педагогије у нас.

Четврти је чланак г. А. Гавриловића: „Белешке о варијантима српских народних песама“. Овај посао такође није без значаја, само ми би желели да се не остане само на белешкама.

Пето је песма из Србијанке Сарајлине „Благоразумија сила“ са коментаром г. Драгут. С. Милутиновића. Овај је коментар исто онако изведен као и они раније печатани у пређашњим „Годишњицама“. Истина многих

има, који ће замерити опширности коментара. Србијанка Симиња тешко икад да ће се разумети. У осталом Србијанка и догађаји оневани у Србијанци више су историјски догађаји у стих сложени по што је појезија. Шта више према данашњем стању печатаних докумената из првог и другог устанка највећи део песама из Србијанке може се документима потврдити. Према томе многа и многа слика у „Србијанци“ што изгледа као нејасна, морала је таква изгледати, кад се има на уму у које је време постала Србијанка, а богме, и време у које је штампана (1826). С тога је неопходан и јасан и опширан коментар. Тај коментар нико други и не може боље извести но г. Драгутин Милутиновић, јер он има, ако се не варамо, два екземплара рукописа Србијанке; за тим доста писама Симињих, у којима се може наћи доста грађе за разумевање и тумачење Симиње Србијанке. Штета, ако се нико не нађе да изда целу Србијанку баш са овако опширним коментаром.

Најпосле долази некролог Светислава Н. Вуловића од Момчила Иванића. Нама се чини да се овде одбор Чупићеве задужбине огрешно о покојника, кад му је некрологу посветила само пет листа. Значај рада покојног Св. Вуловића много је већи и утицај његов на нашу књижевност много је јачи по што је истакнуто у овом некрологу. Све се бојимо да није овај рад потражио одбор да допуни *двадесети* табак, јер је некролог завршен 24. јануара 1899, год. а већ после шест дана она је угледала света. Ето тако изгледа да је некролог потекао да послужи као допуна 20 табаку; мислимо да је то грех према једном јавном раднику, чији је рад био и обилат и од јаког утицаја на нашу књижевност.

Ову књигу „Годишњице“ Николе Чупића препоручујемо сваком српском озбиљном читаоцу. А желимо да XIX књига „Годишњице Николе Чупића“ буде још обилнија и једрија садржином од ове.

М.

Читаоцима

Молимо све претплатнике који дугују **Звезди** што за прошлу годину и јануар месец ове године, да изволе послати дуг Штампарии Павловића и Стојановића. Претплату за фебруар па на даље нека шаљу на адресу власника **Звезде** Стевана М. Веселиновића професора Богословије.

Садржај: „Ој, облаци!...“ (песма). — „Жртва љубави“ (наставка). — „* * *“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставка). — „Друш“ — „Народно блато“ (наставка). — „Књижевност“ — „Читаоцима“.

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарииа — Уред.: Ј. М. Веселиновић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА